

Interview Nico van der Lely

Bijna de helft van de jongeren onder de 18 drinkt, en de gevolgen zijn desastreus: 'Alles mag, alles kan en wij maar opereren'

Neen, tieners verdienen na het voetballen geen biertje, zegt kinderarts Nico van der Lely. Hij maakte kinderen afhouden van alcohol tot zijn levenswerk, en gaat nu ook in België gespecialiseerde poliklinieken openen. 'Alles mag, alles kan en wij maar opereren.'

ANS BOERSMA

4 februari 2023, 03:00

Kinderen die met een alcoholvergiftiging, vaak in coma, het ziekenhuis binnengebracht worden. Begin deze eeuw viel het de Nederlandse kinderarts Nico van der Lely op dat dit steeds vaker gebeurde. Hij startte een onderzoek naar het fenomeen. De cijfers waren niet mals. Bijna de helft van de jongeren onder de 18 drinkt, en de gevolgen zijn desastreus. Verstoorde hersenontwikkeling, black-outverschijnselen, agressie, opnames op intensieve zorg, alcoholvergiftiging met soms de dood tot gevolg.

Van der Lely bleef niet op zijn doktersstoel zitten maar kwam in actie. Hij startte de Stichting Jeugd en Alcohol en zette twaalf zogenaamde alcoholpoli's (poliklinieken) op in Nederland. Nu breidt hij het concept uit naar Antwerpen, waar Van der Lely als hoogleraar verbonden is aan de universiteit. Ouders, artsen en beleidsmakers moeten in actie komen, pleit hij. Want elk jaar dat een kind niet drinkt, telt.

HERINNERT U ZICH HET MOMENT DAT U DACHT: IK MOET MEER MET ALCOHOL DOEN?

"Toen ik kinderarts-opleider werd bij het Reinier de Graaf ziekenhuis in Delft zag ik steeds meer kinderen met een alcoholvergiftiging binnenkomen. Eerder in mijn carrière maakte ik dat amper mee. Een van de eerste kinderen was een meisje van 13 die 1,5 liter Pisang Ambon had gedronken. Ik dacht: wat gebeurt hier?"

"Toen ben ik onderzoek naar het fenomeen gaan doen. Omdat ik opleider was, konden mijn assistenten dit uitwerken. Zo is het eigenlijk begonnen, vanaf de werkvloer. Nadat de kennis was vergaard, dacht ik: als ik maatschappelijk echt iets wil veranderen, moet ik het ziekenhuis uit, de samenleving in."

IS DIT GELUKT?

"Ja. Met de verzamelde data in de hand ben ik naar de Tweede Kamer gestapt in Den Haag. De leeftijdsgrens van alcoholverkoop in Nederland is in 2014 verhoogd van 16 naar 18 jaar. Inmiddels zie je allerlei maatschappelijke effecten ontstaan, zoals een attitudeverandering bij ouders. Alcoholverkoop wordt verboden in ziekenhuizen. We boeken zichtbare resultaten, ik kan het aan mijn kleinkinderen vertellen die ik nu nog niet heb. Dat vind ik grappig.

"Ik las eens dat een econoom zei: je leven bestaat uit drie elementen. Allereerst je thuissituatie: denk aan je relatie of gezin. Dan is er je carrière. Het derde element is dat je iets doet voor de samenleving. Dat laatste doe ik zelf het liefste onder de radar. Maar ik werd ingehaald door mijn

eigen succes met de alcoholpoli. Uiteindelijk heb ik die bekendheid ook nodig om iets te bereiken, leerde ik bij de opleiding bedrijfskunde voor artsen aan het Franse instituut Insead.”

WAT IS HET DOEL VAN DE ALCOHOLPOLI’S?

“Het doel is drieledig. Ten eerste dat we kinderen niet opgenomen zien worden, dat is enorm schadelijk voor hen. Ten tweede willen we detecteren wie kans heeft dat het nog een keer gebeurt, zoals bij kinderen met ADD of autisme. Ook is het tweede kind van het gezin vatbaarder dan de eerste. En drie: als jongeren al problemen hebben op school of elders, gaan we interveniëren. Want dat heeft deels ook met alcohol te maken.”

EN HOE ZIT HET IN BELGIË? U SCHATTE EERDER IN DAT HET PROBLEEM MET DRINKENDE KINDEREN DIE OPGENOMEN WORDEN IN HET ZIEKENHUIS TWEEMAAL ZO GROOT IS ALS IN NEDERLAND.

“Ja, uit cijfers van de mutualiteiten blijkt dat het waarschijnlijk om dubbele aantallen gaat. Via de data uit factureringsgegevens van de mutualiteiten was al bekend in welke gebieden in België het meest wordt gedronken. Dat zijn, net als in Nederland, ook gebieden waar de meeste kanker voorkomt. In België gaat het om de gebieden tegen de Franse grens, van de zee tot aan de Ardennen. Dat zijn de gebieden die sociaaleconomisch achterliggen.

“De komende jaren zullen de alcoholpoli’s in België uitgerold worden, vermoed ik. Kinderartsen kunnen niet wachten, en ook politiek gezien staan de neuzen in de Wetstraat inmiddels dezelfde kant op. Mensen zijn doordrongen van het feit dat er iets moet gebeuren. Geen enkele partij zal tegen dit plan zijn. Want hoe kun je er tegen zijn dat kinderartsen de jeugd willen beschermen?

“We beginnen in het eerste kwartaal van 2023 in Antwerpen met financiële steun vanuit Nederland en de Universiteit Antwerpen waar ik hoogleraar ben. Gent zal wel snel volgen. We rollen het eerst in Vlaanderen uit en daarna over geheel België. Afhankelijk van de steun uit het parlement en de financiering vanuit de federale overheid kunnen we doorpakken. Neen, ik wil het zelf niet opnieuw doen, ik heb dit twaalf keer in Nederland gedaan. Dat duurde vijftien jaar, die tijd heb ik niet meer. Ik breng wel de kennis in en zal als adviseur het proces de eerste jaren ondersteunen.”

Kunt u de alcoholpoli’s copy-pasten in België?

“Neen, het systeem is totaal anders. Als een kind in Nederland binnenkomt in het ziekenhuis, wordt bloed en urine afgenomen om te kijken of het een gecombineerd middel is. In België moeten mensen zelf betalen voor een toxicologisch onderzoek (*waarbij gekeken wordt wat er precies in het lichaam zit en welk gehalte, AB*). Wetenschappelijk gezien is dat jammer. We hebben daarom geld vrijgemaakt vanuit de leerstoel om dit voor de eerste 35 patiënten zelf te betalen. Anders kun je alleen van de rijke mensen zien wat in de urine zit.

“Daarnaast zijn er veel veranderingen gaande in België. De fusiegolf bij de ziekenhuizen, die we al zagen in Nederland, zit in België nog in een beginfase. Nu hebben de meeste ziekenhuizen nog een eigen medische commissie, daar word je helemaal gek van. En als Vlaanderen investeert in preventie en het werpt vruchten af, gaat de winst naar de federale overheid. Daarom duurt het even voordat het vliegtuig opstart, maar we zijn eindelijk op de startbaan beland. Het vliegtuig gaat nu opstijgen.”

WILT U DE SOCIALE STATUS VAN ALCOHOL VERANDEREN IN DE MAATSCHAPPIJ?

“Eigenlijk doe ik een sociologische studie. Waarom is het alcoholgebruik onder jongeren toegenomen in de afgelopen jaren? Dit heeft met ouders, kinderen en beleidsmakers te maken. De attitude van ouders is veranderd: je bent meer de vriend van je kinderen dan degene die ja of nee zegt. Ouders zeggen dan op de alcoholpoli: huh, er zat iets in je drankje. Ja, er zat vaak iets in. Met name cannabis. Ze weten vaak niet wat hun kinderen precies gebruiken. We leren ouders consequent zijn: waar is je kind om half twee? Half twee thuis is half twee thuis. Je kind moet dan een kus op de wang geven. Ruik je alcohol als ouder, dan pak je de iPhone een maand lang af.”

WAAROM HAMERT U HIER ZO OP?

“Elk jaar dat je alcohol uitstelt daalt de kans op veel drinken later in het leven met 14 procent. Als je onder de 16-jarige leeftijd start met drinken, heb je vier tot zes keer meer kans op veel gebruik later in het leven. Ouders hebben geen flauw idee wat er op kinderen afkomt. In het verleden zijn alcoholreclames verboden tot 9 uur. Maar niemand kijkt meer tv. Je wilt niet weten wat er op de jeugd afkomt op sociale media, en wat de invloed is van de vele online filmpjes op het drinkgedrag van jongeren. Daar zit een heel businessmodel achter.

“Daarom ben ik zo boos op beleidsmakers die traag zijn met het beschermen van de jeugd. Het is niet alleen schadelijk voor de kinderen zelf, maar ook voor de Belgische en Nederlandse maatschappij over tien jaar, want je beschadigt steeds meer kinderen. Dit geldt niet alleen voor alcohol, maar voor andere dingen in de samenleving. We zijn volslagen losgedraaid, dat is heel gek.”

Nico Van der Lely: 'Ik ben boos op beleidsmakers die traag zijn met het beschermen van de jeugd. Het is niet alleen schadelijk voor de kinderen zelf, maar ook voor de maatschappij binnen tien jaar.' Beeld RV

HOE VERKLAART U DIT?

“Door de wind van het liberalisme. Ik wil geen politieke uitspraken doen, maar toch een voorbeeld. In Nederland was iedereen een lange tijd tegen *blurring* (*horeca en retail combineren, AB*): dat je een wijntje krijgt als je naar de kapper gaat bijvoorbeeld. Zelfs brouwers waren tegen. Toen de regering werd samengesteld, wist de liberale partij VVD te bewerkstelligen dat *blurring* toegelaten is omdat gemeenten vinden dat dit de aantrekkingskracht van de centra verhoogt. Je hebt 9.000 verkooppunten waar je bruin brood kunt kopen. 60.000 waar je alcohol kunt kopen en dat worden er dan 120.000. Toen heb ik gezegd: ik kan beter stoppen als dokter. Wat heeft het nog voor zin?

“Die rol moet een dokter opnemen denk ik, om te zeggen: wat heeft het voor zin, wat zijn we aan het doen? Pak je maatschappelijke rol als je die potentie hebt. Dan vallen er veel goede dingen te bereiken. Je moet de straat op, naar scholen gaan. Het eerste jaar verbaasde ik me over het effect dat dit had. Maar het is simpel: als ik tegen u zeg als dokter: ‘u ziet witjes, u moet morgen naar de huisarts’, dan is dat anders dan wanneer de buurman u dit vertelt.

“Ik vind dat artsen meer moeten doen. Als je een obesitaskliniek hebt en je bent chirurg, vind ik dat je 10 procent van je tijd naar scholen moet om te zeggen: haal de snoepmachines weg. De wereld wordt dik. Alles mag, alles kan en wij maar opereren. Het wordt onbetaalbaar. Ik begrijp er helemaal niets van. We zijn zo rijk dat we het niet meer willen zien. We zijn heerlijk liberaal: kinderen bepalen alles zelf. Nee, kinderen bepalen helemaal niets zelf, die zitten in een puberparadox: ze worden gestuurd door alles wat er op hen afkomt. Neem Red Bull. Dat drankje is precies gebaseerd op de kick die kinderen zoeken in die levensfase. Hetzelfde geldt voor alcohol. Daar is over nagedacht, het is allemaal onderdeel van een businessmodel. (*zucht*) Interessante wereld he?”

HOE BELANGRIJK IS GOED VOORBEELD OP DIT VLAK? IS DRINKEN IN HET BIJZIJN VAN KINDEREN SCHADELIJK?

“Ja. Waar ik ook kom, ik zeg altijd hetzelfde. Het is niet normaal dat als je maandag hard gewerkt hebt, je een wijntje verdiend hebt. Begrijp me niet verkeerd, wijn is een mooi product, net als bier. Kijk naar Italië. Daar krijg je een beetje wijn aangelengd met water bij de pasta. Alleen op bijzondere momenten, als oma jarig is. Daar leren ze beter hoe ze omgaan met alcohol, ze zijn meer beschermend. Op jonge leeftijd leer je daar de waarde van alcohol kennen.

“Laatst was ik bij een voetbalclub. Er is een generatie ouders die ook jeugdtrainers zijn. Dan is het dinsdagavond, komen jongetjes van 15 het veld af en krijgen ze biertjes van hun trainer. Dat bedenken die jongens niet, dat bedenkt de trainer. Hij denkt dat hij zich daar populair mee maakt. Kinderen zijn blij met mijn verhaal. ‘Waarom leer ik niet op school dat alcohol slecht is’, hoor ik vaak. En vervolgens gaan ze op schooltrip naar Londen en krijgen van begeleidende leerkrachten een pint Guinness. Die generatie is het probleem. Met alle respect.”

HOE BEREIKT U OUDERS EN JONGEREN MET UW BOODSCHAP, WAT IS UW GEHEIM?

“Ik innoveer. In Nederland zijn de subsidies van sportclubjes afgenomen. Een lokale voetbalclub is daardoor totaal afhankelijk van de omzet van de bar. Om jeugdtrainers te bereiken, gaan we eerst samen een voetbalwedstrijd kijken en daarna doe ik mijn boekje open. Laatst sprak ik een burgemeester uit de provincie Zuid-Holland. We hebben toen het concept van de escaperoom bedacht. Nu rijdt er in dat gebied een escaperoombus rond met kennis over alcohol, kinderen vinden dat leuk.”

U NOEMDE NET ITALIË EVEN. IS ER IN EUROPA EEN LAND WAAR WE EEN VOORBEELD AAN KUNNEN NEMEN?

“Ja en neen. Vooropgesteld: ik ben een Europeaan. Maar de regio’s zijn zo verschillend. Als je een kaart van Europa pakt en een streep trekt van Edinburgh naar Praag: alle landen eronder drinken elke dag een beetje en waaraan gaan ze dood? Aan leverziekte en leverkanker. De landen erboven drinken niet vaak, maar als ze dat doen, gaan ze dwars door het lint. De Finnen, de Schotten. Daar zie je meer geweldsdelicten, agressiviteit en zelfdoding. Aan mobiliteit en mortaliteit zie je hoe men drinkt. Elk land is anders.”

U BENT DAN WEER GEEN VOORSTANDER VAN GEHEELONTHOUDING.

“Alcohol bestaat al duizenden jaren in alle subculturen. Droogligging moet je niet willen, dat heeft geen zin. Sterker nog: laatst gaf ik een lezing aan huisartsen en begon met: ‘Pak maar een biertje’. Bier is een mooi product, niet voor niets behoort het in België tot de Unesco-erfgoedlijst. Drank combineren met andere middelen is het probleem, en ouders en beleidsmakers die dit niet tegengaan. Ouders weten meestal niet wat hun kind naar binnen giet, dan heb je wel een probleem. Pedagogisch gezien moeten we nog